

VEGYESEK.

A 13 szepesi város adója 1450 körül. Igló város egyik jegyző-könyvének végén Slakendorff Tamás „landschreiber“ a XV. század közepére valló irással följegyezte a 13 szepesi város királyi adóját: 1. *Béla* város fizet: 18 márkát és 19 „neske“, azaz nehezéket; 2. *Leibicz* város: 33 márkát és 7 nehezéket; 3. *Ruszkínócz* (Rusdorff) város: 8 márkát és 7 nehezéket; 4. *Duránd* (Durantz) város: 15 márkát és 16 nehezéket; 5. *Ménhard* város: 16^{1/2} nehezék híjján 15 márkát; 6. *Matheócz* (Matisdorff) város: 12 márkát és 13 nehezéket; 7. *Szepes-Szombat* (Jürgenberck) város: 10 márkát és 1 talentomot; 8. *Felka* város: 13 márkát és 1 fyrdung-ot; 9. *Poprád* (Dewczen) 9^{1/2} márkát és 5 nehezéket; 10. *Michelsdorf* vagy *Sztrázsa* város: 8 márkát, 1 fyrdungot és 1 quent-et; 11. *Igló* (Newndorff) város: 9^{1/2} nehezék híjján 25 márkát; 12. *Szepes-Váralja* (Kyrchdorff) város: 5 nehezék híjján 22 márkát; és 13. *Szepes-Olaszi* (Walendorff) város: 23^{1/2} márkát és 2^{1/2} nehezéket. Összesen tehát 208 márkát fizetett a 13 szepesi város. A följegyzés szerint 1 fyrdung tesz 12 nehezéket és 1 lat tesz 3 nehezéket vagy 4 quentet. Még a talentom fordul elő, a mely 1 font ezüstpénzt jelent.

T. K.

A Paar-család postaszabadalma. *Paar Károly József* római szent birodalmi gróf, az osztrák örökös tartományok örökös főpostamestere, és fivére *József Ignác*, József római birod. és magyar király kamarása, 1690-ben Lipót császár-királyhoz folyamodtak, hogy nekik Magyarország örökös főpostamestersége jogát adományozza. Jogigényüket arra alapították, hogy nagyatyjuk Paar János Kristóf udvari főpostamester II. Ferdinándtól 1624-ben Magyarország és a hozzátartartozó tartományok postáit hűbérül (in feudum regale) kapta; de e jogát sem ő, sem utódai eddig nem élvezhették, mert a hűbért a közbejött perlekedés és ellenmondások miatt el sem foglalhatták.

A hűbér odaadományozására azonban elsősorban finanziaális okok vezették az udvart.

A Paar grófok ugyanis a kincstárral szemben, *Schramberg* Ádám

hagyatékából: *Walik és Klingenberg* várára és uradalmára jogigényt tartottak; a császári és *udvari* kamarával tehát olyan egyezséget kötöttek, hogy *zálogjogon, a kamarai postatisztséget* (camerale postarum officium) nyerjék Magyarország és hozzátartozó tartományok felett, új adományként, fizetesképpen.

Lipót császár- király a Paar grófok kérésére, ez egyezséghez beléegyezését adta és 1690 december 11-én kelt privilegiumával őket Magyarországra és a hozzátartozó, már visszafoglalt vagy még elfoglalandó tartományok és részek örökös főpostamesterségébe beiktatta, *szabad hűbérként* adván azt nekik és fiutódaiknak (in feudum liberum, et francum, nobile, gentile, antiqum, avitum et paternum) *mindenféle haszon- és jogélvezettel*, szabad gondozásra, rendelkezésre és igazgatásra, úgy a miként Paar Károly József az osztrák örökös tartományok postatisztségét és regáléját igazgatta, birta és haszonélvezte. Az ő jogkörükbe tartozott tehát ezután minden-jogszolgáltatás (jurisdictio) és igazgatás (administratio) az összes posták s a postahivataltól és regálétól függő összes személyzet, u. n. postatisztek, mestérek, segédek s ezek szolgálói és családja felett.

Joguk volt e privilegium értelmében magukat, „*magyar királyi udvari és magyarországi örökös főpostamester*“-nek nevezni és írni.

E kir. hűbér pedig apáról fiúra (a kik törvényes házasságból születtek) szálljon, — mondja a privilegium — a kik azonban nekünk és a magyar királyságban utódaiknak mindenkor ha változás áll be, a hűségüket letenni tartoznak.

Kiköti azonban a kir. diploma, hogy a postahűbér esetleg megváltható legyen, a váltságdíj pedig az első nemzedéknél 60,000, a másodikonál 40,000, a harmadikonál 20,000 rénesforintban állapittatik meg.

Paar Károly József tehát 1690-ben a magyarországi posták igazgatójává lett és felesküdt arra, hogy Magyarország királya és utódai, valamint a magyar szent korona s az egész ország iránt állandó hűséget fog tanusítani; az ország jogait, szabadalmait és kiváltságait sem titkon, sém nyilván, szóval vagy tettel meg nem sérti, sőt inkább megoltalmazza; ő felsége és a közjó érdekében, a posták s azok tisztviselőinek felügyeletére és igazgatására szorgalmasan gondot fog viselni s közötük jó rendet fentartani; Ő felsége és a közügy kárát kerülni, sőt javát előmozdítani igyekezik s mindenben, a mi a főpostamesterség tiszttségéhez tartozik, mint hű és becsületes jobbágy (vasallus), fogja magát viselni s ezeknek megtartására fivérét József Ignácot és valamennyi mégszületett és születendő utódaikat is kötelezi.

A Paar-család így tényleg átvéve a magyar posták kezelését, a töröktől visszafoglalt területen, — amely az 1697-ben vívott *zentai* diadal

s az 1699-iki *karlóczai* béke következtében egész Belgrádig kiterjedt s csupán a temesi bánság maradt még török kézben, — megkezdődött a posták fölállítása és szervezése. A Rákóczi-forradalom megzavarta ugyan a postának egész Magyarországra való kiterjesztését s csak a szatmári béke után lehetett annak egységes szervezéséhez hozzálátni.

A XVIII. század folyamán azonban a Paar-család postajoga lényeges átalakuláson ment keresztül. III. Károly a posták igazgatását, a magá s kormánya kezébe akarván venni, 1722-ben a Paar grófokkal olyan egyezményre lépett, mely szerint a Paar-család lemondott a postahüberről s ezért évi 66,000 frttal kárpótoltatott, de a család széniora továbbra is megmaradt a posták élén, mint a postai intézet legfőbb tisztviselője, még mindig tekintélyes jogkörrel: a posta igazgatását, a kinévezéseket, és portómentességet illetőleg.

Ebben a jogában a családot *III. Károly* 1738-ban, majd *Mária Terézia* 1743. és 1756-ban megerősítette és 1762-ben a családot *birodalmi hercegi rangra* emelte: *II. József* 1783-ban, *II. Lipót* 1791-ben és *I. Ferencz* 1793-ban, Erdélyre nézve pedig 1794-ben szintén megerősítették a Paar-családot a posták igazgatóságában.

Századunk elején ismét lényeges változás állott be. 1813-ban *Paar Károly herceg* lemondott ama főbb kiváltságokról, melyeket az 1722-iki egyezmény családjának biztosított s így a *postaigazgatás, a kinévezés joga átszállott a legfőbb állami hatóságokra*, úgy Ausztriában, mint Magyar- és Erdélyországban. Csupán a czímet, portómentességet s a kocsiposta szabad használatát s más lényegtelen előjogait (postasis használata stb.) tartotta fenn a család magának, biztosítatván neki a régebbi 66,000 frt évi járadék a postajövedelemből továbbra is. Ezen jogok élvezetében *Ferencz* császár- király ismételve megerősíti őket 1830-ban és V. Ferdinánd 1839 jan. 24-én. De minthogy a posták kezeléséről a herceg Paar-család 1813-ban végképpen lemondott, az ezentul az államkormány- rendes vezetésének lön alávetve.

Dr. Szádeczky Lajos.